

знавање руске појачке и хорске традиције, али и нека драгоценост искуства која је стекао радећи са богословима и студентима Богословског факултета у Београду. Истовремено Предраг Миодраг скреће пажњу да лепота и у једногласној и у вишегласној духовној музици постоји само ако су оне доживљене и интерпретиране као певана молитва.

Садржај ЦД издања указује на брижан и зналачки одабир песама. На првом диску заступљени су најзначајнији празнични прокимени, стихире и Апостоли. Други диск садржи богородичне стихира на стихове у свих осам гласова, васкрсне јеванђелске стихире, две народне песме из Книнске крајине и четири староруске песме. Песме су снимљене као показна вежба у ризници Цркве Светог Марка у Београду током јула и августа 2011. године. Већину песама по-

је аутор зборника Предраг Миодраг. Неколико напева изводе Јован и Василије Стојановић, студенти Православне духовне академије у Петрограду.

У естетском погледу књига је обogaћена изванредно одабраним детаљима на корицама и преградним листовима.

Зборник *Огледи о српској црквеној музици* отвара разноврсна питања и проблеме у вези са духовном музиком, даје одговоре на дилеме које постоје у вези са црквеним појањем и црквеном музиком уопште и саопштава их језиком који је приступачан и стручњацима и лаицима. Ретки су богослови који су тако разноврсно и брижљиво неговали и сагледавали развој певане молитве на начин како је то учинио Предраг Миодраг: зато напор око уобличавања овог зборника заслужује пажњу.

мр Милица Андрејевић

Питер Браун: *Успон хришћанства на Западу : иријумф и разноликост 200–1000. године*

Превод са енглеског: Богдана Николић

Слио, Београд 2012

702 стр. : геогр. карте; 24 см

ISBN: 978–86–7102–322–1

Књига која је пред нама објављена је први пут 1995. године у оквиру серијала студија на тему *Стварање Европе*, тако да

је њен циљ да прикаже Западној Европу издвајајући је у односу на Византију и остатак света. Период који аутор третира јесте

од 200. до 1000. године Христове ере, у контексту стварања новог света после 5. века и пропасти Западног римског царства. У контексту Римске Цркве, Питер Браун је истакао и чињеницу да је сваки документ који су римске папе тада достављале датован према датуму владавине источноримских владара, на чије владавине нису утицали догађаји у западном делу Европе. Оно што аутор истиче јесте да се хришћанство мењало у истом римском царству, и да су врло важне реформе које су се упоредо дешавале у Франачком царству, у датом раздобљу.

Ова књига је конципирана тако да мора подстакнути читаоца на проучавање хришћанског света Западне Европе, како би – на тај начин – направио синтезу сагледавајући са каквим се проблемима суочава хришћанска вера на Западу и како се западни хришћанин односи према догматима и према историјским тежњама у том периоду, које су помогле да догмати постану свуда прихваћени и васељенски. Најбитнија од свих теза Питера Брауна била је она да тај период није период мрачног средњег века, што је поткрепио дубоким и аналитичким образложењима. Он истиче да је Гибон онај који је прогласио тај период у Западној Европи за мрачно доба, пошто је падом Римског Царства дошло до периода победе варварске ци-

визације и њихове религије. Варваре са севера могла је да обухвати само хришћанска религија. У XX веку све ово је подведено под две синтагме – *џродор варвара* и *усџон мисионара*. Питер Браун је на становишту да варвари и нису били толико варвари како нас историографија до XX века учи, а да су мисионари заправо и могли да међу тим истим варварима и проповедају Христово Јеванђеље управо због тога што они нису били баш толики варвари.

Први део књиге – *Царство и његове последице (200–500)* – подељен је на неколико делова: Закони држава; Хришћанство и царство; Хришћанска времена; Дела светаца, покољ народа; На границама: Норик, Ирска, Франачка. Други одељак књиге – *Разилажење завештања (500–600)* – подељен је у трилогију: Од Кесарија Арлског до Григорија из Тура; Епископи, град, пустиња; Григорије Велики. Трећи део књиге – *Крај старог хришћанства (600–750)* – доноси следећа поглавља: Монаштво у Западној Европи; Религија и култура у континенталној Европи и Ирској; Колумбан; Хришћанство у Азији и успон ислама; Хришћани под исламом; Ирска; Британски Саксонци; Хришћански микросветови. Четврто поглавље – названо *Нови хришћански светови* – има четири дела: Иконоборачке расправе у Византији;

Фризија и Германија; Карло Велики; Хришћански свет севера и његова прошлост.

Одлучујућа промена приликом тумачења синтагми *prodor varvara* и *uision misionara* утиче на приступ односа према Римљанима и варварима дуж границе Царства, затим према природи варварских надирања и према стварању њихових насеобина у V веку, и – што је и најбитније – према последицама коначног преузимања пограничне зоне Царства од стране тзв. варвара и њихових наследника, односно области преко северне Галије до Марока. На пример, описом Галије у доба V до VII века, из визуре Григорија из Тура Франачка Галија никако није потонула у варваризам. Дуго су историчари и истраживачи ових области сматрали да су варварска друштва франачке Галије, келтске Ирске и саксонске Британије, данашње Немачке, Француске и Скандинавије, била непримерена за схватање савременог човека, већ су оригиналној синтези паганске прошлости и хришћанске садашњости прилазили на основу историјских извора, али и савремених синтеза.

Питер Браун је, користећи студије Анрија Пирена, Кристофера Досона и Фернана Бродела, дошао до закључка да су Пирен и Досон дошли до скоро истоветне дефиниције периферије

Европе, али и одређења централних области Царства – средоземне зоне којој је припадао и Рим – тако да су истакли периферне земље као области приобаља Рајне, Британије и Ирске, где су мисионари одлазили од VI века. Потребно је истаћи да се сви историчари слажу како је на све утицало то што се у периоду VII века демографска структура Царства променила. Од 600. године смањено се број становника, дошло је до појаве ислама, а неке хришћанске области су биле у непосредном додиру са исламским светом. Поред наведеног, треба посебно акцентovati да Ирска и Британија нису биле проста периферија која је *a priori* била увучена у *једнообразно стање ствари* са средиштем у Риму. Многи Ирци и Англо-Саксонци су носили Рим у срцу – тамо су краљеви ишли да се исповеде, тамо су одлазили епископи да од папе добију јурисдикцију над одређеним областима и да постану епископи (у градовима у областима у којима су проповедали). Такви Римљани су се често мучили да тај удаљени Рим пренесу у своје крајеве. Нико, у овом периоду, није радио на томе да периферне области Царства локалних хришћана британских и ирских области потчини центру смештеном у Риму, као што су чиниле то папе у XI и XII веку. Напротив, локални хришћани

су се борили да избришу јаз између средишта и периферије стварајући у својим областима мале Римове.

Посебан акценат аутор књиге ставља на опис култова светитеља и дескриптивно даје шири контекст живота неколико кључних особа (Колумбана, Колумбе, Патрикија, Мартина, Августина, итд.), а затим софистицирано наводи читаоца на размишљање о томе колико је хришћанима у тим крајевима Европе у том периоду било важно да поштују светитеље, а колико је то данас важно савременом секуларном човеку на Западу. С друге стране, аутор доноси врло важан допринос тезом да су сви хришћани, без обзира на статус и етничко порекло, беспоговорно прихватили присуство светитеља у својој близини, односно њихов култ, и даље настављали да исти поштују и умножавају. За разлику од модерних хришћана, описани верници су били поносни на присуство посредника и молитвеника пред Господом за њих и њихову област.

Врло важно је разобличавање увреженог мишљења да је тај период био мрачни период Западне Европе, јер су до времена *каролиншке ренесансе* књиге добиле форму коју и данас имају – добиле су интерпункцију, текст се раздвајао на пасусе, а посебно је значајно то што се

књиге преписују једнообразним писмом, у актима се успоставља систем датовања – који и данас прихватамо као датост у било којој нарацији у Европи.

Историја Западне Цркве оног периода није одређена појавом многих и различитих Цркава које би у неком контексту могле да буду сматране чак и супарничким, које су међусобно различите и по учењу и по схватању. Аутор је јасно истакао посебну комбинацију локалних аутономија и идеју о ширењу хришћанства свуда по свету која је владала у Ирској и англо-саксонској Енглеској у VII веку.

Савремени историчар хришћанске Цркве Западне Европе раног средњег века ову књигу мора да доживи као својеврсни путоказ за разумевање догађаја из датог периода са описаних простора, уз врло важну ствар – да сагледавајући савремене погледе на друштво и привреду унутар којих се развијала Црква на Западу Европе у датом периоду користи историјске изворе и анализира колико се променио човек и колико је као такав утицао на друштвене промене. Аутор понуђеном литературом умногоме помаже и доприноси даљим истраживањима, посебно што је користио многе зборнике који анализирају дати феномен са неколико аспеката и нивоа. На пример, за опис

дешавања с краја VII века у англо-саксонској Енглеској користио је зборник *Archbishop Theodore: Commemorative Studies on his Life and Influence*, ed. Lapidge, M. Cambridge, 1994, који обилује студијама о анализама доласка Теодора из Тарса у Рим, а затим у Кантербери; анализирају се дешавања у Риму из датог периода, затим се говори о употреби језика у књижевности, итд...

Питер Браун је користећи најсавременије зборнике о датим проблемима у историји са више аспеката сачинио анализу великог броја тема. На пример, аутор се сложио да је Кристофер Досон у свом делу *Making of Europe: An Introduction to the History of European Unity*, утврдио један нови пут ка анализи специфичних ситуација из периода од VIII до X века, посебно

истичући раздобље Карла Великог и дешавања на његовом двору и труд његових саплеменика да духовно стање и јединство у целој Европи усагласе са стремљењима ка најбољем разумевању стања у Западној Европи у том периоду.

Књигу *Усјон хришћанства на Западу*, аутора Питера Брауна, препоручујемо свим истраживачима из области историје Цркве, догматике, агиологије, историје политике, културологије, демографије, јер пружа нову анализу дешавања у Западној Европи у првом миленијуму после Христа, прожету захтевима савременог човека, који покушава да изнађе решење за своје проблеме у контексту измена живота у друштву на прелазу из XX у XXI век.

Бакон мр Ивица Чаировић

Гласник Удружења архивских радника Републике Српске

Година IV, бр. 4

Удружење архивских радника Републике Српске, Бањалука 2012,

VIII + 498 стр.

[ISSN 1840-4626]

Периодична публикација *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, стручни орган Удружења, покренута је 2009. године и излази већ четврту годину за редом.

Часопис излази једном годишње, а главни и одговорни уредник *Гласника* је Душан Поповић.

Гласник за 2012. годину (број 4), на пет стотина страна, у више рубрика (од којих су